

ČERT A KÁČA
Antonín Dvořák

S

N

D

1

Na tancovačku príde spolu s mamou papuľnatá Káča. Má chuť tancovať, ale nik ju do tanca nepozýva. Káča vyhlási, že by si zatancovala hoci aj s čertom.

Nespokojní obyvatelia kráľovstva v krčme pri pive frlíu na svoju panovačnú kňažnú.

2

3

Prichádza neznámy elegán. Vyzvedá od miestnych ľudí, či je na nich dobrá ich kňažná. Dozvedá sa, že je zlá a všetci sú nespokojní.

5

Káčina mama narieka za dočrou a odvážny chlapec Jirka jej slúbi, že Káču vyslobodí a privedie z pekla späť.

4

Čert Marbuel prehovori Káču, aby spolu išli a jeho zámok. Bleskami a hromami sa prepadajú do pekla.

6

V pekle tróni Lucifer a blázni sa tu všetci pekelní kumpáni a čerti.

Marbuel už má plné zuby otravnej Káče, ktorá postavila do pozoru celé peklo, a prosí Lucifera, aby pomohol zbaviť sa jej.

7

8

KÁČA

Lucifer daruje Káči svojho maznáčika, zlatého pštrosa, ktorý ju sprevádza pekлом. Marbuel si aspoň na chvíľu od Káče oddýchne.

9

Do pekla ju prichádza zachrániť Jirka, Káča však nechce z pekla ani za nič. Ani na Jirkovu žiadosť, ani na Luciferov príkaz.

V pekle však za svoje nepekne správanie má o polnoci skončiť aj zlá kňažná. V strachu olutuje svoje správanie. Káča odstraší čerta Marbuela a ten do pekla nakoniec zoberie zlého správcu zámku.

12

10

Marbuel Káču vytancuje a Jirka ju v nečakanej chvíli vyvedie z pekla späť na zem.

11

Kňažná sľubuje, že bude dobrou vládkyňou, Jirka sa stáva jej ministrom, Káča si ženichov môže vyberať a všetci spoločne oslavujú polepšenú kňažnú.

ČO BY STE MALI VEDIEŤ O TEJTO OPERE PRED NÁVŠTEVOU INSCENÁCIE

ČO JE TO VLASTNE OPERA

Opera je druh umenia, v ktorom sa kombinuje spev, hudba, tanec a scénické umenie. Príbeh v opere sa vyjadruje prostredníctvom spevu a hudby a je sprevádzaný bohatou scénickou výzdobou a kostýmami. Opera sa hrá v divadle a je pre svoju zložitosť a krásu považovaná za jeden z najnáročnejších umeleckých žánrov.

ČO MÔŽEM V OPERE POČUŤ

Opera sa začína inštrumentálnou predohrou, ktorú hrá orchester. Potom prídu na rad árie – sólové spevy jednotlivých postáv, ich duetá – spevy dvoch postáv spievané spolu, tercetá, kvartety a ansámble - spevy viacerých postáv spievané spolu a zbory - veľké masové spevy členov zboru, ktorí v tejto opere znázorňujú dedinský ľud.

KTO JE V OPERE NAJDÔLEŽITEJŠÍ

Jednu z kľúčových úloh v opere má dirigent – je nevyhnutný pre koordináciu hudobníkov a spevákov, aby sa dosiahol vyvážený zvukový výkon. Svojimi gestami určuje tempo (ako rýchlo alebo pomaly treba hrať a spievať), hlasitosť (ako ticho alebo nahlas treba hrať a spievať) a stará sa o to, aby všetko znelo včas a naraz. Je vlastne takým prostredníkom medzi tým, čo napísal hudobný skladateľ a ako to majú umelci interpretovať. Bez dirigenta by výkon na javisku a v orchestrálnej jame mohol byť chaotický a nesúdržný.

ČO VIEME O OPERE ČERT A KÁČA

Autorom opery *Čert a Káča* je český hudobný skladateľ obdobia romantizmu Antonín Dvořák. Prináša veselý príbeh na motívy rozprávky českej spisovateľky Boženy Němcovej, ktorá je autorkou známeho románu *Babička*. Je to opera v českom jazyku, takže si pri jej sledovaní môžete pomôcť čítaním titulkov, ktoré sú umiestnené nad javiskom.

Keď sa v literatúre, hudbe či výtvarnom umení povie, že niečo je romantické, zvyčajne to znamená tieto 4 veci:

1

V príbehu nachádzame zobrazenú lásku – medzi zalúbenou dvojicou, rodičovskú lásku, súrodeneckú... (Káča túžiaca po láske, Marbuel dvoriaci Káči, obavy mamy o svoju dcéru Káču, keď sa prepadne do pekla, obdiv Jirku ku Kňažnej).

2

V príbehu máme veľa odkazov na prírodu a prírodné javy (scény z vidieka, premena peňazí na suché lístie, pštros).

3

V romantických príbehoch často vystupujú nadprirodzené bytosti a dejú sa nadpridodzené javy (peklo, čerti, prepadnutie sa do pekla).

4

Nachádzame tu niečo strašidelné (scény z pekla).

Aj v tejto opere účinkujú speváci – sólisti, veľký zbor, tanečníci a dokonca parkúristi a akrobati. V divadle si dobre si všímajte, čo sa deje nielen na javisku, ale aj v sále.

Keďže ide o komickú operu, tak peklo nevzbudzuje hrôzu, súcitíme s čertmi, smežeme sa na drzej a večne utáranej Káči, domácemu miláčikovi pštrosovi, parkúristoch, panovačnej kňažnej.

A nezabudnite, keď sa nám na predstavení niečí výkon páči, môžeme ho pri záverečnom potlesku oceniť výkrikom *Bravo!!!!*

ÚLOHY PO PREDSTAVENÍ

1 Ktorý hudobný skladateľ zložil hudbu k opere *Čert a Káča*?

2 Ako sa volá ďalšia rozprávková opera tohto skladateľa o vodnej víle, ktorá sa zalúbi do princa a chce sa kvôli láske k nemu premeniť z víly na človeka?

3 Aké postavy vystupujú v príbehu?

4 Vedel/a by si stručne prerozprávať príbeh tejto opery?

5 Všimol/la si si, aké hudobné nástroje hrali v orchestri?

6 Kto po celý čas viedol a koordinoval orchester a spevákov?

7 Ako nazývame začiatok opery, keď ešte nespievajú speváci, len hrá orchester?

8 Čo sa ti na predstavení páčilo najviac?

9 Ktoré hudobné číslo ti utkvelo v pamäti?

10 Páčilo sa ti viac, keď spievali speváci – sólisti jednotlivito alebo keď sa k nim pridali aj veľký zbor?

11 Ktorá postava sa ti páčila najviac?

12 Ako sa ti páčili kostýmy? Ktorý ťa zaujal najviac?

13 Aké špeciálne technické efekty si si všimol/la počas predstavenia?

14 Aj keď príbeh nemal typickú love story, medzi ktorými postavami bola cítiť náklonnosť a láska?

15 Aké nadprirodzené javy sa diali v tejto opere?

16 Bolo v opere niečo strašidelné?

17 Na čo sa asi v opere používa dymostroj, titulokovacie zariadenie, šepkár/ka, točňa, opona?

18 Keby si od zajtra mohol/mohla pracovať v Opere SND, čo by ťa najviac bavilo robiť?

spievať ako sólista spievať v zbere dirigovať orchester
navrhovať kostýmy šiť kostýmy navrhovať scénu
vyrábať rekvizity písať hudobné diela svietiť scénu
vymýšľať choreografie robiť rôzne divadelné efekty

NÁPOVEDA

1 – ANTONÍN DVOŘÁK

2 – RUSALKA

3 – KÁČA, JEJ MAMA, ČERT MARBUEL, JIRKA, KŇAŽNÁ, ČERT LUCIFER

4 – S DRZOU KÁČOU NECHCE NA ZÁBAVE NIKTO TANCOVAŤ. NAHNEVANÁ PRETO VYHLÁSI, ŽE BY SI ZATANCOVALA AJ S ČERTOM. TEN SKUTOČNE PRÍDE, V PODOBE ŠVIHÁKA MARBUELA, KTORÝ JU VEZME DO PEKLA. BYSTRÉMU OVČÁKOVÍ JIRKOVÍ SA PODARÍ DOSTAŤ KÁČU SPÄŤ NA ZEM A ZÁROVEŇ ZACHRÁNI POLEPŠENÚ KŇAŽNÚ PRED PEKLOM.

6 – DIRIGENT

7 – PREDOHRA

AKO SA SPRÁVAŤ V DIVADLE

OBLEČENIE

Divadlo je miesto, kam sa ľudia oblečú o niečo krajšie a slušnejšie ako na iné bežné príležitosti. Dokonca na premiéry prichádzajú diváci aj v slávnostných šatách. Na bežné predstavenie je vhodné obliecť sa pekne a slušne, aby sme ukázali úctu voči umelcom a iným divákovi.

ŠATŇA

Ak prichádzate do divadla v chladnejšom počasí, bundy, kabáty, dáždniky a tašky si môžete odložiť v šatni. V sále by vám a ostatným hosťom zavádzali. Je to bezplatné. Personál vám dá číslo, ktoré si odložte a po skončení predstavenia si s ním svoje veci vyzdvihnite.

AKO SA V SÁLE USADIŤ

Všimnite si, či máte vstupenku na prízemie alebo na balkón, či vpravo alebo vľavo. Ukážte ju uvádzačovi a uvádzačkám pri vstupe, aby ju skontrolovali. V sále nájdete svoj rad a sedadlo. Keď k svojmu miestu prechádzate popred ostatných sediacich divákov, nikdy sa im neotáčajte chrbtom, vždy kráčajte otočení tvárou k nim.

MOBILNÉ TELEFÓNY

Pred začiatkom predstavenia je dôležité vypnúť svoj mobilný telefón a zariadenia, ktoré by mohli vyvolať rušivé zvuky, ako napríklad zvuky notifikácií alebo zvonenie telefónu. Počas predstavenia si umelcov nefotíme a nefilmujeme. Fotografie nájdete na webe divadla a odfotiť umelcov si môžete počas záverečného potlesku a klaňačky.

ČO ROBIŤ POČAS PRESTÁVKY

Niektoré predstavenia majú prestávku, počas ktorej môžete opustiť divadelnú sálu. Trvá zvyčajne 20 minút a počas nej sa môžete prejsť po divadle, pohovárať sa s priateľmi o dojmach z predstavenia, navštíviť výstavu vo vestibule, občerstviť sa v bufete alebo navštíviť toaletu.

Na konci prestávky zaznie v priestoroch divadla upozornenie, že prestávka sa končí a treba sa vrátiť na svoje miesto v sále, aby predstavenie mohlo pokračovať.

TICHO A ZÁUJEM

Počas predstavenia je dôležité byť ticho a sústrediť sa na to, čo sa deje na pódium. Nemali by sme sa medzi sebou rozprávať, vydávať rušivé zvuky, šuchotať papierikmi z cukríkov, aby sme neodvádzali pozornosť od umelcov a ostatných divákov. V divadle – na rozdiel od kina – počas predstavenia nič nekonzumujeme. Pukance, kola či čipsy sem veru nepatria.

AKO ZA PREDSTAVENIE POĎAKOVAŤ

Keď sa nám výkon umelcov zdá výnimočný, môžeme svoje nadšenie prejavovať zakričaním slovíčka *Bravo!*

Pri návšteve činoherného, operného alebo baletného predstavenia je dôležité správať sa slušne a ohľaduplne k ostatným divákovi v sále a umelcom na pódium.

Je vždy veľmi pekné a príjemné, ak v divadle dodržiavame spoločenský bontón, pestujeme si dobré mravy a sme k sebe slušní a pozorní.

PRAKTICKÉ RADY

VSTUPENKA

Ak chcete navštíviť divadlené predstavenie, je potrebné vopred si kúpiť vstupenku. Podobne ako keď idete do kina. V pokladnici alebo na internete si vyberiete predstavenie, termín a vyberiete si sedadlo, na ktorom by ste chceli sedieť. Vstupenky máme v rôznych cenových kategóriách podľa toho, kde v sále sedíte. Úplne vpredu pri javisku, kde vidíte na hercov, tanečníkov, spevákov a orchester zblízka, sú vstupenky najdrahšie. Vy ako školáci k nám máte vstupenky za nižšiu cenu, aby ste k nám – aj keď ešte nezarábate – mohli prísť so školou, rodinou alebo kamarátmi čo najčastejšie.

ABONENTKA

Ak do divadla chodievate radi a často, môžete si na každú sezónu kúpiť predplatenú vstupenku na sériu vybraných divadelných predstavení, zvanú *abonentka*. Vďaka nej sa dostanete na všetky nové premiérové predstavenia a môžete si vybrať svoje obľúbené miesto v sále.

ŠTUDENTSKÝ PAS

So Študentským pasom SND môžete prísť na ktorokoľvek predstavenie počas celej sezóny, ktoré nie je vypredané. Ak v sále ostali pred predstavením nepredané miesta, naše uvádzачky vás na ne usadia. No vstup do sály vám negarantujeme.

BILTÉN

Pred predstavením je dobré oboznámiť sa s tým, čo si idete pozrieť, o čom ten príbeh bude a ako bude inscenácia vyzerat'. Dočítate sa to buď na webstránke divadla, alebo v *bilténe*. Je to malá knižočka, v ktorej vám autori inscenácie priblížia svoj zámer. Ako pripravili scénu, ako vyberali kostýmy, prečo si zvolili túto tému. Nájdete tam aj množstvo fotografií, ktoré vám zostanú na pamiatku po odchode z predstavenia. *Biltény* pre vás pripravujeme aj v digitálnej verzii, aby ste si ich vedeli prečítať aj vo svojich mobilných zariadeniach. Nájdete ich na webovej stránke SND.

PRÍCHOD DO DIVADLA

Do divadla prídte s dostatočným predstihom, ideálne 20-30 minút pred začiatkom. V šatni, v pokladnici a na toaletách môže byť veľa ľudí. Pretože v prípade, že budete na predstavenie meškať, uvádzачky vás do sály už nepustia.

TITULKY

Operné predstavenia uvádzame často v pôvodnom jazyku – po taliansky, nemecky, česky a pod. Aby ste postavám na javisku rozumeli, pripravili sme pre vás *titulky* v slovenskom a jednom svetovom jazyku (nemecky alebo anglicky). Prečítať si ich môžete na titulkovacom zariadení umiestnenom nad javiskom.

